

Кафедра струнно-смичкових інструментів

Квартетний клас

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Курс	1-2
Семестр	1-3

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Скрипка, Альт,
Віолончель

Статус обов'язкова

ECTS	5
Годин	150
Практичні заняття	96
Самостійна робота	54

Форма контролю залік/атестаційний іспит

Інформація про викладачів

ПІБ	Полянська К.В. – професор, завідувач кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України, кандидат філософських наук. Фещак Н.М. – в. о. доцента кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-6190-5979 (Полянська К.В.) https://orcid.org/0000-0001-6543-1985 (Фещак Н.М.)
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Квартетний клас» є важливою складовою освітньо-професійної програми освітнього ступеню «Магістр» у підготовці сучасних фахівців, які по закінченню навчання отримують кваліфікацію концертний виконавець, соліст, артист оркестру, артист камерного ансамблю. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань і умінь в об'ємі, який також необхідний для подальшої педагогічної діяльності молодих фахівців та викладачів класу ансамблю в дитячих музичних школах, школах мистецтв, музичних коледжах тощо.

Систематизація відомостей в історичній перспективі, продовження вивчення квартетного репертуару, виконавських стилів є запорукою опанування даної, надзвичайно важливої, а для деяких студентів – визначальної, у подальшій професійній кар'єрі, форми виконавської діяльності.

Сучасні тенденції квартетного виконавства вимагають від молодого фахівця майстерного володіння інструментом, знання особливостей та специфіки ансамблевої гри з подальшим застосуванням цих навичок у виконавській діяльності.

Курс орієнтований на здобуття студентами всебічних знань в опануванні репертуару та гармонійному поєднанні сталих традицій виконавства з сучасними напрямками мистецтва. Дисципліна “Квартетний клас” передбачає міждисциплінарний зв’язок з такими предметами як фах, оркестровий клас, вивчення оркестрових партій, предметів фундаментальної підготовки й загально-професійного циклу та є невід’ємною складовою частиною загальної системи підготовки сучасного високопрофесійного фахівця музичного мистецтва.

Метою дисципліни «Квартетний клас» є підготовка фахівців вищої кваліфікації, які володіють виконавською майстерністю, необхідною для самостійної професійної діяльності у якості концертних та камерних виконавців.

Основними завданнями є засвоєння комплексу фундаментальних професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів квартетного виконавства, які застосовуються в процесі роботи в класі та підготовки до концертного виконання творів під керівництвом викладача.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

знати:

- метод роботи над інтерпретацією музичного твору: виконавські та інструментальні засоби втілення інтерпретаторських задумів;
- психологію виконавської діяльності;
- сучасні досягнення в галузі квартетного виконавства;
- особливості та специфіку ансамблевої гри;
- принципи редагування партій;
- основні закономірності штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення в квартетній нотній літературі;
- особливості використання засобів музичної виразності на різних етапах розвитку світової і національної музичної культури;
- історію квартетного мистецтва та його специфіку;
- виконавський репертуар та спеціальну літературу;
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати творчі інтерпретаційні проблеми виконання;
- специфіку нотного письма сучасних композиторів;
- основи образотворчого, літературного і театрального мистецтва.

вміти:

- використовувати набуті професійні знання в квартетному виконавстві;
- самостійно опрацьовувати партії (метод редагування);
- аналізувати та розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію;
- грамотно використовувати засоби музичної виразності та технічну майстерність;
- самостійно робити неупереджені висновки, досліджуючи практичну складову ансамблевого музикування;
- орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах;
- орієнтуватися та цікавитися сучасними напрямками розвитку музичного мистецтва;
- використовувати кращі традиції світових виконавських шкіл;
- поєднувати виконавську майстерність з художнім осмисленням твору;
- аналізувати та рецензувати концертні виступи, а також власне виконання.

володіти навичками:

- володіти навиком самостійного розбору партитури та кожної окремої партії;

- грамотно застосовувати штрихові та артикуляційні засоби звукоутворення в нотній літературі для квартету;
- власного контролю самостійної роботи;
- читання нот з аркушу;
- виконавського редагування репертуару і творчої обробки музичного матеріалу;
- оволодіння різноманітними прийомами гри на інструменті, в тому числі сучасними;
- інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів;
- комунікативного зв'язку між учасниками квартету, а також особливостями та специфікою гри в квартеті.
- професійного розуміння різноманітних музично-теоретичних питань, з якими пов'язане квартетне виконавство;
- використовувати в професійній виконавській діяльності широкий квартетний репертуар;

Таким чином, дисципліна «Квартетний клас» поєднує знання не лише свого, а й інших предметних курсів, що викладаються у вищому навчальному закладі.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 2.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 4.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7.** Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8.** Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9.** Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК)

- СК 1.** Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК 2.** Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3.** Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4.** Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5.** Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6.** Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7.** Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СК 8.** Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання:

- ПНР 1** Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності
- ПНР 2.** Володіти навичками ансамблевого музикування в групах різних складів у концертно-виконавському та репетиційному процесах.
- ПНР 3.** Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПНР 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПНР 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПНР 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПНР 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПНР 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

Перелік тем

Змістовий модуль 1. Сучасна квартетна музика XX-XXI століть.

Тема 1. Знання сучасного навчально-художнього камерно-інструментального (квартетного) репертуару. Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору.

Тема 2. Виконавське ознайомлення зі стильовими рисами сучасної музики, формотворчими, смисловими та ансамблевими особливостями композиторського письма. Розбір та корегуюча редакційна робота з партіями (штрихи, аплікатура, динаміка, агогіка). Вирішення інтерпретаційних завдань шляхом аналізу, використання набутих професійних навичок, переконливість втілення змісту, емоційна складова виконавської майстерності в квартетній грі.

Тема 3. Заключний етап – підготовка до залікового виступу. Об'єднання знань, вмінь, навичок, набутих під час навчання. Демонстрація логіки інтерпретаційного мислення музикантів-виконавців, сформованої інтелектуально-творчої самостійності, сценічної культури.

Змістовий модуль 2. Квартети романтичної доби.

Тема 1. Стильові особливості виконання музичних творів романтичної доби, окреслення кола засобів художньої виразності відповідно до епохи та стилю. Виявлення яскраво виражених національних рис в музиці. Розбір та редакційна робота над партіями (штрихи, аплікатура).

Тема 2. Вирішення інтерпретаційних завдань в творах композиторів XIX ст. Вміння використовувати фахові навички гри, їх застосування у витонченості ансамблевої майстерності; узгодження інтонування, артикуляції, тембру, використання *vibrato*, динаміки тощо. Поєднання виконавської майстерності з художнім осмисленням твору.

Тема 3. Заключний етап – підготовка до виступу. Об'єднання знань, вмінь, навичок, набутих під час навчання. Демонстрація логіки інтерпретаційного мислення музикантів-виконавців, сформованої інтелектуально-творчої самостійності, сценічної культури.

Змістовий модуль 3. Квартетна музика епохи класицизму (підвищеної складності виконання).

Тема 1. Знання концертного квартетного репертуару епохи класицизму. Вибір твору та план роботи над ним: аналіз ознак сонатного *allegro*, визначення сольних або ансамблевих завдань, виявлення тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань. Вивчення партитури, розбір та редакційна робота над партіями (штрихи, аплікатура).

Тема 2. Комунікативний зв'язок між учасниками квартету. Вирішення інтерпретаційних завдань квартетного твору шляхом деталізації нотного матеріалу (точність виконання авторського задуму, фразування, узгодженість інтонування, виконання орнаментики, артикуляції, звукова та динамічна перспектива). Реалізація єдиного ідейно-художнього задуму. Узагальнююча робота над концепцією, формою та змістом.

Змістовий модуль 4. Квартетні твори українських композиторів.

Тема 1. Ознайомлення студентів із репертуаром для струнного квартету, написаного українськими композиторами. Вибір твору. Виявлення яскраво виражених національних рис в музиці. Розбір та редакційна робота над партіями (штрихи, аплікатура).

Тема 2. Робота над нетрадиційними прийомами гри та новими засобами виразності. Вирішення інтерпретаційних завдань в творах українських композиторів ХХ-ХХІ ст. Вміння використовувати фахові навички гри, їх застосування у витонченості ансамблевої майстерності; узгодження інтонування, артикуляції, тембру, використання *vibrato*, динаміки тощо.

Тема 3. Заключний етап – підготовка до виступу. Об'єднання знань, вмінь, навичок, набутих під час навчання. Демонстрація логіки інтерпретаційного мислення музикантів-виконавців, сформованої інтелектуально-творчої самостійності, сценічної культури.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Квартетний клас» для студентів освітнього ступеня «Магістр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять та годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (контрольний урок, залік, екзамен, атестаційний іспит) та обов'язкові концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного квартетного репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу.

Методи контролю

1. Поточний контроль

На перших етапах опрацювання програми ЗМ, викладач виявляє рівень знань, умінь і навичок студентів для вивчення обраного твору - співвідношення складності твору з професійними можливостями студентів. Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу, виявлення проблем та усунення недоліків.

Контрольний урок - студенти демонструють робочий матеріал перед кафедрою та отримують зауваження та рекомендації для подальшої роботи.

2. Підсумковий контроль.

Залік, атестаційний іспит у період сесій (зимової та літньої) з оцінкою комісії кафедри за професійний та творчий розвиток студентів дисципліни «Квартетний клас» освітнього ступеню «Магістр».

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	10
2.	Залік	40
3.	Атестаційний іспит	40
4.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	5
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	5
	Всього	100

КРИТЕРІЇ ТА НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Вимоги	Оцінка за нац. шкалою	ECTS	Сума балів
Яскрава гра з якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, блискуча техніка, відчуття форми та стилю творів, сценічний артистизм, тощо.	Відмінно	A	100-90
Переконливий виступ квартету, але з наявністю деяких недоліків, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, недостатня динамічна виразність.	Добре	B	89-82
У виконанні наявні виконавські недоліки (інтонація, культура штрихів, метро-ритмічна організація, динамічні відтінки), хоча програма відповідає за складністю підготовці студента. Непереконливе відтворення стильових особливостей твору.	Добре	C	81-74
Наявність суттєвих погрішностей у грі виконавців, як то: погано вивчений текст твору, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у виконанні, тощо.	Задовільно	D	64-73
Відсутність комунікативних відносин в квартетній грі, розуміння форми та стилю твору. Дуже погано вивчений текст партії, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динаміка	Задовільно	E	63-60
Програма виконана не в повному обсязі. Відсутність творчого і ансамблевого мислення, обмеженість музичних та технічних здібностей.	Незадовільно	F	59-35
Відсутність професійних навичок. Студент не засвоїв матеріал програми внаслідок порушення навчальної дисципліни та неприпустимого ставлення до предмета.	Незадовільно	X	34-1

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Александрова Н. Виконавська динаміка у творчості сучасних композиторів (на матеріалі струнно-смічкового квартету) / Н. Александрова // Науковий вісник НМАУ. - Вип. 26. - Кн. 9. Музичне виконавство – К.: НМАУ, 2004

2. Андрієвський І. Деякі тенденції розвитку сучасного скрипкового мистецтва у контексті інтонаційної своєрідності музичного простору сьогодення / І. Андрієвський // 36. статей. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. - Вип.68. Музика в просторі сучасності: друга пол. XX – поч. XXI ст.- К.: 2007
3. Апатський В. Динаміка і тембр як засоби виразності музичного мистецтва / В. Апатський // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Кн. 12, Вип. 58. К.: 2006
4. Берегова О. Д. Шостакович як "полюс стильового тяжіння" для сучасної української композиторської творчості / О. Берегова // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 66. Шостакович та XXI ст. До 100-річчя від дня народження. - 36. статей. - К.: 2007
5. Боровик І. Український камерно-інструментальний ансамбль (проблеми виконавства) / І. Боровик // К.: 1996
6. Гаврилець Д. Г. Майстерність і технічна відшліфованість. Про Ужгородський струнний квартет // Газета «Новини Закарпаття». — Ужгород, 18.11.1999. — с. 7.
7. Гаврилець Д. Музична творчість як самореалізація індивідуальності митця / Д.Гаврилець // Композитор і учасність / Науковий вісник НМАУ. – Вип. 24. – 2009. – С. 219 – 228.
8. Дзюпина Є. Використання фольклору в квартеті Є. Станковича / Є. Дзюпина // Народна творчість та етнографія. Вип. 1. - К.: 1981
9. Дика Н. Квартетне виконавство України (60-80 роки XX століття), західний регіон / Н. Дика // 36. наук. праць. Мистецтвознавчі записки. - Вип. 5. Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва. - К.: 2004
10. Дувірак Д. Сонорні засоби музичної виразності в творчості українських радянських композиторів / Д. Дувірак // Українське музикознавство. Вип. 23 Збірник статей. К.: Музична Україна. 1988
11. Катрич О. Онтологічний аспект засобів музичної виразності музиканта (до питання дослідження музично-виконавського стилю) / О. Катрич // Молоде музикознавство. 36. статей. Вип.7. Львів, 2002
12. Коханик І. "Стильова гра" у проєкціях сучасної композиторської творчості та музичного виконавства / І. Коханик // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Музичне виконавство. Вип. 47. Кн. 11. К.: НМАУ, 2005. –
13. Кулікова В.М. “Емоційна цілісність концертного виконання (засоби спілкування у визначенні критеріїв сприйняття та оцінювання музичного виконавства) зб. Наук. праць “Дослідження . Досвід. Спогади.” КССМШ ім. М. Лисенка - К; 2007р. 126-134с.
14. Кулікова В.М. “Художнє мислення музиканта. Традиції та інновації” Навчальний методичний посібник для студентів та викладачів виконавських факультетів вищих музичних навчальних закладів III- IV рівнів акредитації. -К; Купріянова 2007.132с
15. Кулікова В.М. «Механізми пам'яті солістів-інструменталістів в процесі формування та реалізації виконавського задуму музичних творів» стаття зб. Наук. праць “Дослідження. Досвід. Спогади.» Вип. 3, Міністерство культури і мистецтв України, НМАУ ім. П. Чайковського, -К; 2002_53-60с.
16. Москаленко В. Про специфіку музичної інтерпретації / В. Москаленко // Збірник статей. Київське музикознавство. Вип. 2. – К.: 1999
17. Павлій Г. Виразові відмінності між гомофонією та поліфонією (теорія та виконавство) / Г. Павлій // ВДМІ ім. Лисенка. Львів, 1995
18. Петрик П. Квартетне мистецтво: особливості репетиційної роботи та психологічний аспект квартетного музикування / П. Петрик // Магістерська робота. – К.: НМАУ, 2007

19. Польська І. Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика / І. Польська // Монографія ХГАК. – Х.: 2001
20. Фещак Н. М. Інтерпретаційний дискурс квартетного виконання (на прикладі Партити № 6 та Диптиху М. Скорика) / Н. М. Фещак // Зб. статей НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К.: 2009
21. Фещак Наталія. Виконавська інтерпретація засобів виразності у Партиті #3 для струнно-смичкового квартету Мирослава Скорика. // Київське музикознавство. Київський ін-т музики ім. Р. Глієра; НМАУ ім. П. Чайковського. - К., 2011.- Вип. 39.- С. 217-230.
22. Фещак Наталія. Вібрація як засіб виразності у квартетах Г. Ляшенка та Є. Станковича.// Мистецтвознавчі записки: Зб. наукових праць. ДАКККіМ. - К., 2009. - Вип.15.- С. 37-44.
23. Фещак Наталія. Салонність як фактор розвитку українського квартетного жанру. Вісник ДАКККіМ. К., 2011. - #4. С. 191-194.
24. Фещак Наталія. Специфіка виконавського трактування Квартету #1 Г. Ляшенка.// Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. К., 2018.- Вип.122.- С. 79-81.
25. Фещак Наталія. Струнний квартет та його місце в жанровій системі виконавства: історичний аспект.// Мистецтвознавчі записки.: Зб.наук. праць. Вип. 17. К., ДАКККіМ, 2010.- С. 60-68.
26. Фещак Наталія. Традиціоналізм у виконавському трактуванні жанрово-стильових особливостей струнного квартету (на прикладі творів В.Кирейка). // Українське музикознавство. НМАУ ім. П. Чайковського; К., 2015.- Вип.41, - С. 311-329
27. Фещак Наталія. Питання виконавської інтерпретації Квартету #1 В. Сильвестрова.// Українське музикознавство. НМАУ ім. П. Чайковського. К., 2013.- Вип. 39.- С.257-271.
28. Харитонов Б. Проблеми камерного ансамблевого виконавства / Б. Харитонов // Донецьк : Донбасс, 1995.